

Та, що не вміє кохати

МАРИНА КОНДРАТЬЄВА

Стрічка «Герцогиня» — це, на мою думку, найкращий історичний фільм останніх років. І справа навіть не в бюджеті стрічки (що склав 27 000 000 доларів). А в тому творчому потенціалі, який було вкладено в цей фільм. «Короля робить свита», а фільм створює творчий колектив. Відомий режисер Сол Дебб запросив у свій фільм акторів, яким вдалося передати менталітет та характери англійських аристократів вісімнадцятого сторіччя. Кіра Нейтлі, Рейф Файнс, Шарлота Реймплінг — здається, це не сучасні мешканці Англії, а люди, що зійшли з полотен Уільяма Хогарта. Все — від костюму до міміки та побутової поведінки — відтворено по документах та зі спогадів сучасників тогочасної епохи. Я, як режисер, розумію, наскільки це титанічна справа. Ось обід у замку Герцога — світло йде від свічок, там, де немає свічок — суцільна темрява. Освітлення декорацій, посуд, меблі — глядач ніби насправді опиняється в британському замку вісімнадцятого сторіччя. Окремий персонаж стрічки — зачіски. Вони — як жива істота. Через зачіски у фільмі показано політичну, моральну систему Британії тих часів. Герцогиня на прикладі своєї зачіски із пір'ям птаха висміює політичних опонентів.

Однак, почнемо з початку: із сюжету стрічки. В основу стрічки покладено історію Джорджини, дівчини, яку в ранньому віці видали

заміж за герцога Девонширського. Джорджина очікує щасливого родинного життя, та, починаючи з весільної ночі (коли обличчя головної героїні відображає біль), саме стан душевного та фізичного болю стане лейтмотивом її долі. Герцог має до дружини тільки дві вимоги — бути вірною і народити спадкоємця. З перших днів подружнього життя Джорджина відчуває свою самотність, що згодом переростає в страх чоловіка. Багато років Джорджина народжує тільки дівчат — у Герцога немає спадкоємця. Одна із найбільш емоційних сцен стрічки — як Джорджина підглядає за чоловіком, що грається із синами своєї коханки. Спотворені, нелюдські відносини між Герцогом і Герцогинею були відомі в ті часи багатьом: Герцог жив із дружиною і своєю коханкою — єдиною подругою Джорджини. Часто він примушував Джорджину спати із ним, перетворивши життя дружини на сексуально рабство. Вона зраджує чоловіку, спочатку аби врятуватися: довести самій собі, що вона, як жінка, чогось варта. Однак зрада закінчується закоханістю. Чоловік шантажує Герцогиню, яка його покинула заради коханця, тим, що забере в неї дітей, і вона змушена народжувати доньку від коханого чоловіка в таємниці, змушена віддати дитину в чужу родину, стати покірною дружиною зі скаліченим життям. Народивши нарешті чоловікові спадкоємця,

вона наче прощається сама із собою як із жінкою. Тепер її життя — некоханий чоловік, діти і політика.

У стрічці, до речі, не розкрита постать герцогині Девонширської як політика (а саме вона стала першою жінкою-політиком Британії). Герцогиня зловживала алкоголем, і це відтворено у сцені балу. Її перука, що згорає на підлозі — як символ її падіння, як зневага її до оточуючих її людей, як бажання втекти від себе самої. До того ж кількість коханців герцогині рахувалась далеко не одним чоловіком, вона мала великі борги, зловживала наркотичними речовинами, мала залежність від азартних ігор. Однак у фільмі образ герцогині ідеалізується, вона — жертва тогочасної моралі, неординарна особистість посеред сірості. Більш того — зовнішність герцогині із часом не змінюється — Джорджина постійно молода (не зважаючи на десятиліття, що минають у фільмі). І це, на мою думку, режисер зробив навмисно: через молоду красиву зовнішність демонструється внутрішня краса героїні. Так, герцогиня Девонширська в уявленні Деботта відрізняється від

реального прототипу, але режисер має право на свою, авторську трактовку тієї чи іншої історичної особистості. Головне, що співпадає із реальним персонажем і вигаданим — самотність, той стан жінки, який передав шведський геній кіно Ингмар Бергман у фільмі «Крики та шепіт»: це бажання і неможливість кохати, це життя, в якому людина подавляє свої власні пристрасті, весь час тримає на обличчі маску. Повернувшись із вимушеного заслання (Герцогиня народила доньку від коханця), Джорджина опиняється у вакуумі своїх почуттів і думок. Її чоловік приходить до неї, аби попросити поїхати з ним на звану вечерю: останнім часом про їх родину ходило багато чуток і тепер буде вчасним довести всім, що між Герцогом та Герцогинею панує мир. В цій сцені є кадр, коли Герцог бере руку герцогині в свою долоню. І вона, трошки згодом, теж накриває його долоню своєю рукою. Ця мовчазна сцена — наче підписання договору про ненапад. Попереду в Герцога та Герцогині — мирне існування, в якому кожен живе своїм життям. Вони ніколи не відчують одне до одного кохання, проте ще багато років

Кадри з фільму «Герцогиня» (The Duchess) 2008

проживуть пліч опліч у великій «шведській родині», серед великої кількості дітей. І хто знає — можливо, в реальному житті, з роками, ці дві особистості стали б просто друзями і не помічали слабкостей один одного. Це невідомо. Після смерті Джорджини Герцог одружився зі своєю коханкою і прожив із нею до кінця життя.

Деяку відсутність історичної правди повністю компенсує правда візуальна: старий, навіть трошки покритий грибок замок, інтер'єри карет, меблі (особливо що стосується почивальні та столової). Все дуже реалістично. Предмети у кадрі живуть своїм життям і дихають. Вони і співчують Герцогині, і виховують її, і завдають їй болю. На жаль, у стрічці мало розкрита Герцогиня як мати. Натомість коханка герцога постає як гарна матір, жінка (що все життя відчуває по відношенню до Герцогині комплекс зрадниці). Чи було так насправді — мені не відомо. Але режисер навмисно відбілює образ коханки, більш того — він створює із цієї жінки образ ангела-охоронця всієї родини. Вона наче свята: всім все прощає. Вона — мудра, добра, вона краща за Герцогиню, бо

вміє опанувати свої емоції і живе виключно заради родини. І ще невідомо хто з двох цих жінок є більшою жертвою: чи Герцогиня, чи її подруга-зрадниця. Герцог може образити коханку і її дітей, закрити їй рота — вона все переживає спокійно, наче розуміючи, що змінювати життєві обставини, характер Герцога — справа невдячна. Єдиний раз вона дозволяє собі сперечатися із Герцогом — наполягає на тому, аби супроводжувати Герцогиню в глухий кут країни (щоб допомогти Герцогині народити незаконне дитя). Вона як жінка розуміє біль і жах цієї ситуації. Вона не може боротися із жорстокістю їх спільного чоловіка, однак вона більше його не боїться і тому їде із подругою разом, аби сповідати перед нею свою провину, бути із нею поруч в той момент, коли весь світ відмовився від нещасної Герцогині. Є у фільмі дуже вражаючі за емоційністю сцени: коли Герцог гвалтує Герцогиню і це чує їх донька. Чи істерика Герцогині посеред розмиті сільської дороги, коли вона розуміє, що в неї назавжди відібрали доньку. Більшість жорстоких сцен у фільмі не мають слів, однак вони

насичені такими емоціями, що мурахи бігають по спині і через жорстокість герої стрічки перестають сприйматися як люди, розумні істоти. Все в них має відтінок якоїсь патології, спотворених поглядів на життя, хворобливої психіки. В якийсь момент головні герої стрічки починають нагадувати акторів мандрівного театру. Вони знають свій тест і свою роль, але втрачають будь-які ознаки реальних людей. У фіна-

лі стрічки Джорджина весело бігає по парку із дітьми — так, як вона сама колись у дитинстві бігала із подругами по галявині. Герцогиня, весела і безтурботна, знову постає романтичним підлітком, людиною, яка, здавалось, і не пережила в своєму житті всіх тих жаків, що були відтворені у фільмі. Це — як фотокартка на пам'ять — зафіксована мить із життя великої, сумної, розпущеної та мудрої жінки.

Анотація. Стаття містить кінознавчий розбір фільму Сола Деботта «Герцогиня». Цей фільм — один з небагатьох прикладів, коли сучасні кінопродюсери витратили 27 000 000 доларів на історичну, глибоку, некасову стрічку.

Ключові слова: Сол Деботт, «Герцогиня», кінознавство.

Аннотация. Основу статьи составляет киноведческий разбор фильма Сола Деботта «Герцогиня». Этот фильм — один из редких примеров, когда современные кинопродюсеры потратили 27 000 000 долларов на исторический, глубокий, некассовый фильм.

Ключевые слова: Сол Деботт, «Герцогиня», киноведение.

Summary. This article is based film studies included analysis of Sol Debott film «The Duchess». This film — one of the rare examples where modern film productions have spent \$27 000 000 on a historic, deep, unpopular film.

Keywords: Sol Debott, «The Duchess», Film Studies.